

Genç Kadın ve LGBTİ+'ların Adalete Erişimi

Kadının Statüsü
Komisyonu
70. Oturumu

Genç Kadın ve LGBTİ+'ların Adalete Erişimi

BİLGİ NOTU

Mart 2026

Hazırlayan

Gençlik Örgütleri Forumu
(GoFor)

Kapak Fotoğrafı

Vedat Örüç / csgorselarsiv.org

Katkı Sunanlar

Anlayış için Gençlik Derneği
Gönüllü Hizmetler Derneği
Mardin Genç Kadın İnisiyatifi
Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi
Üniversiteli Kuir Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği

Gençlik Örgütleri Forumu

info@go-for.org
www.go-for.org | @gofortr

**GENÇLİK
ÖRGÜTLERİ
FORUMU**

İÇİNDEKİLER

1. Cezasızlık, İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme ve Güven Erozyonu	5
Politika önerileri:	5
2. Toplantı ve Gösteri Hakkı, Polis Şiddeti ve Kamusal Alanın Daralması	5
Politika önerileri:	6
3. Gizlilik İhlalleri, Fişleme Kaygısı ve Dijital Taciz	6
Politika önerileri:	7
4. Bilgiye Erişim Açığı, Hukuk Okuryazarlığı ve "Başvurunun Eşiği"	7
Politika önerileri:	8
5. Kesişen Ayrımcılıklar: Engelli, Göçmen, Kırsalda Yaşayan, NEET ve Anadili Türkçe Olmayan Kadınlar/LGBTİ+'lar	8
Politika önerileri:	8
6. Çalışma Yaşamı, Güvencesizlik ve Ayrımcılık	8
Politika önerileri:	9
7. Sağlık Hakkı: HPV, Kütaj, Trans Sağlık ve Rıza İhlalleri	9
Politika önerileri:	10
8. Eğitim ve Yurtlar: KYK Rejimi, CİTÖK'lerin Zayıflatılması ve Denetim Kültürü	10
Politika önerileri:	11
9. Aile Yılı Politikaları: Aile Merkezli Rejim, Anti-LGBTİ+ Propaganda ve Hak Erozyonu	11
Politika önerileri:	12
10. Yerel Yönetimler, Kent Güvenliği ve Yapısal Şiddet	12
Politika önerileri:	12
11. Sivil Alan, Fonlar ve Örgütlenme Özgürlüğü	12
Politika önerileri:	13
12. Barış Süreci, Geçiş Dönemi Adaleti ve Kadınların Katılımı	13
Politika önerileri:	14

Bu metin, Gençlik Örgütleri Forumu (GoFor) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışma Grubu'nun yürüttüğü değerlendirme sürecinde bir araya gelen deneyim ve gözlemleri, Türkiye'de genç kadınlar ve LGBTİ+'ların adalete erişiminde karşılaştığı yapısal engellerin hak temelli bir analiziyle birleştirilerek Kadının Statüsü Komisyonu'nun (KSK) 70. Oturum öncelikli temasıyla uyumlu bir katkıya dönüştürmeyi hedeflemektedir. KSK 70.Oturumu'nun öncelikli teması, yalnızca ayrımcı yasaların kaldırılmasını değil; kapsayıcı ve eşitlikçi hukuk sistemlerinin kurulmasını, uygulama boşluklarının kapatılmasını ve yapısal engellerin giderilmesini hedeflemektedir. Bu çerçeve, adalete erişimi salt mahkeme süreçlerine indirgememekte, koruma mekanizmalarının etkinliğinden kollukla temasın güvenliğine, bilgiye erişimden ekonomik bariyerlerin kaldırılmasına, hizmetlerin erişilebilirliğinden ayrımcılık karşıtı güvencelerin uygulanmasına kadar uzanan bütüncül bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır.

Kadının Statüsü Komisyonu nedir?

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu (KSK), 21 Haziran 1946 tarihinde, Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik ve Sosyal Konsey'in (EKOSOK) işlevsel komisyonlarından biri olarak kurulmuştur. KSK, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesini ve kadınların ve kız çocuklarının güçlenmesini amaçlayan ve bu alanlarda politikaların küresel düzeyde müzakere edildiği hükümetler arası bir yapıdır. KSK üyelerini oluşturan BM Üye Devletleri, BM kuruluşları temsilcileri ve EKOSOK danışmanlık statüsünde olan sivil toplum kuruluşları her yıl, önceden belirlenmiş "öncelikli ana tema"yı tartışmak, beş oturum önce yayınlanmış olan "uzlaşmış sonuçları" ikincil bir tema olarak gözden geçirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadın haklarının ilerletilmesini destekleyecek somut politikalar üretmek amacıyla bir araya gelmektedir.

Türkiye bağlamında adalet erişim, son yıllarda derinleşen demokratikleşme karşıtı uygulamalar ve toplumsal cinsiyet karşıtlığının örgütlenmesiyle birlikte daha kırılgan ve siyasal hale gelmektedir. Yargı bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğüne ilişkin tartışmaların gölgesinde ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve toplantı-gösteri hakkı alanlarındaki daralma, genç kadınlar ve LGBTİ+'lar için hak arama yollarını fiilen daraltmaktadır.

Anti-demokratikleşme ile birlikte ilerleyen toplumsal cinsiyet karşıtı politikalar ise adalet erişimin normatif zeminini daha da zayıflatmaktadır. Kadınların ve LGBTİ+'ların haklarını "eşit yurttaşlık" perspektifiyle güçlendirmek yerine, kamusal söylem ve politikaların giderek daha fazla "aile", "milli değerler" ve "makbul yaşam" ekseninde kurulması, hak sahipliğini bireyden alıp hane/aile içine hapseden bir yaklaşımı pekiştirmektedir.

Bu tabloya eşlik eden ekonomik kriz ve güvencesizleşme, genç kadınların ve LGBTİ+'ların adalet erişim sorunlarını daha da derinleştirmektedir. Yüksek yaşam maliyetleri, kayıt dışı ve güvencesiz istihdamın yaygınlaşması, barınma krizinin ağırlaşması ve sosyal destek mekanizmalarının yetersizliği, şiddet karşısında güvenli bir yaşam kurmayı ve hukuki süreçleri sürdürebilmeyi zorlaştırmaktadır.

Bu metin, tüm bu koşullar altında adalet erişimi şiddetle mücadele, ayrımcılığa karşı korunma, kamusal alanda güvenli var olma, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, bilgi ve hukuki güçlenme, ekonomik bariyerlerin kaldırılması ve sivil alanın korunması başlıklarını birlikte içeren bir hak rejimi olarak ele almaktadır. Amaç, genç kadınlar ve LGBTİ+'ların yalnızca "etkilenen gruplar" olarak değil, adalet mekanizmalarının tasarımında, izlenmesinde ve dönüştürülmesinde söz sahibi olan özneler olarak tanınmasını ve bu doğrultuda yapısal reform alanlarının görünür kılınmasını sağlamaktır.

1. Cezasızlık, İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme ve Güven Erozyonu

Türkiye'de toplumsal cinsiyet temelli şiddet vakalarında cezasızlık, münferit bir "yargı hatası" değil, kurumsal pratiklerle yeniden üretilen yapısal bir sorun olarak sürmektedir. Şiddet gören genç kadınlar ve LGBTİ+'lar için süreç çoğu zaman şu şekilde işlemektedir: şiddetin ardından başvuru yollarını arama, kollukla temas etme, koruma talep etme, tedbir kararlarının uygulanıp uygulanmadığını takip etme, soruşturma ve yargılamada defalarca ifade verme, delil yükünün fiilen mağdura kayması ve nihayetinde indirimlerle sonuçlanan kararlarla karşılaşma. Bu zincirdeki her kopukluk, "başvurmanın bir anlamı var mı?" sorusunu büyütmektedir.

Bu tablo, gençlerin kamu kurumlarına ve adalet mekanizmalarına yönelik güveninde belirgin bir aşınmayla pekişmektedir. Özellikle genç kadınlar arasında, kolluk kuvvetlerine, yargı süreçlerine ve koruma mekanizmalarına duyulan güvensizlik daha yaygın ve daha derin hissedilmektedir.

Özellikle 6284 sayılı Kanun'un sağladığı koruyucu/önleyici tedbirlerin uygulanmasındaki aksamalar, koruma kararlarının gecikmesi, tedbirlerin ihlalinde yaptırımların zayıflığı ve şiddet davalarında "iyi hâl" ve "haksız tahrik" gibi indirimlerin yaygın kullanımı, caydırıcılığı azaltmakta, failin güçlenmesine ve şiddet gören kadınların yalnızlaşmasına neden olmaktadır. Bu uygulamalar, genç kadınlar arasında "sistemin faili koruduğu" algısını güçlendirmekte ve kurumsal başvuruya ilişkin tereddütleri derinleştirmektedir. Bu tabloda İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı, şiddetle mücadelede devletin normatif yönelimini zayıflatan, kurumlara "geri çekilme" sinyali veren bir kırılma olarak hissedilmekte ve genç kadınların adalet mekanizmalarına duyduğu güven kaybını daha da artırmaktadır.

Politika önerileri:

- İstanbul Sözleşmesi'ne geri dönülmesi.
- 6284'ün "delil aranmaksızın koruma" ilkesinin fiilen uygulanması; koruma kararları için darp raporu/"somut delil" talep eden pratiklerin sonlandırılması.
- Şiddet davalarında indirim gerekçelerinin ve stereotiplerin sistematik etkisini azaltacak standartlar; yargı mensupları için hesap verebilirlik.
- Etkili soruşturma, etkin yaptırım ve izleme: başvuru–koruma–yargılama–infaz zincirinin her halkasında şeffaflık ve bağımsız denetim.

2. Toplantı ve Gösteri Hakkı, Polis Şiddeti ve Kamusal Alanın Daralması

Genç kadınlar ve LGBTİ+'lar için adalete erişim, çoğu zaman sokakta başlamaktadır: protesto hakkını kullanmak, kamusal alanda görünür olmak, bir hak ihlalinin dile getirmek, dayanışma

göstermek. Ancak Türkiye’de toplantı ve gösteri hakkının kullanımına dönük baskılar, kamusal alanı “hakların kullanıldığı bir mekân” olmaktan çıkarıp “riskin yönetildiği bir alan” haline getirmektedir.

8 Mart eylemleri, Onur Yürüyüşleri ve öğrenci eylemleri gibi kitlesel buluşmalar, yasaklar, ablukalar, gözaltılar, orantısız güç, yoğun kimlik kontrolü ve kimi vakalarda cinsel şiddet tehdidi/biçimleriyle karşılaşılmaktadır. Örneğin, her sene İstanbul’da gerçekleştirilen Feminist Gece Yürüyüşü, 2025 yılında Beyoğlu Kaymakamlığı tarafından yasaklanmış, yürüyüşe katılan kadınlar polis şiddetine maruz kalmış ve 100’den fazla kadın gözaltına alınmıştır. Bu pratikler yalnızca o günün ihlali olmamakta, sonrasında açılan soruşturmalar, disiplin süreçleri, adli kontrol tedbirleri ve fişlenme algısıyla birlikte uzun süreli bir caydırıcılık üretmektedir. Gençler için bu durum, eğitim hakkı ve çalışma hayatını da etkileyen bir “zincirleme hak kaybı”na dönüşmektedir.

İzinli eylemlerde dahi gökkuşağı bayrağının taşınmasının kolluk kuvvetleri tarafından kriminalize edilmesi ve bu durumun soruşturma konusu yapılması, Türkiye’de LGBTİ+'ların ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik daralan alanın çarpıcı göstergelerinden biridir. Son dönemde bazı soruşturmalarda LGBTİ+ kimliğinin görünürlüğü, sembolleri ya da hak savunuculuğu faaliyetleri “örgütsel faaliyet” olarak yorumlanmakta, LGBTİ+ varoluşu ve dayanışma pratikleri örgüt üyeliği iddialarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu yaklaşım, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının yanı sıra LGBTİ+'ların kamusal alandaki varoluşunu da kriminalize ederek temel hak ve özgürlüklerin kullanımını ciddi biçimde sınırlandırmaktadır.

Türkiye’de kollukla karşılaşmanın kendisi, özellikle LGBTİ+'lar için, “hak arama” değil “hedef olma” riskini büyötmektedir. Bu nedenle adalete erişim yalnızca mahkemelerin değil, kolluğun, idarenin ve kamu otoritelerinin bütüncül sorumluluğu olarak ortaya çıkmaktadır.

Politika önerileri:

- Toplantı ve gösteri hakkının fiilen güvence altına alınması, orantısız güç ve kötü muamele iddiaları için bağımsız soruşturma ve yaptırım mekanizmaları.
- Kimlik kontrolü ve eylem alanı pratiklerinin şeffaf denetimi, cinsel şiddet tehdidi/biçimlerine karşı sıfır tolerans.
- Barışçıl eylemlerin ardından katılımcılar hakkında idari ya da adli soruşturmalar açılmasının sistematik bir baskı aracına dönüşmesine son verilmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını kullanan kişilerin eylem sonrası cezalandırıcı süreçlerle karşı karşıya bırakılmamasının güvence altına alınması.

3. Gizlilik İhlalleri, Fişleme Kaygısı ve Dijital Taciz

Adalete erişimin en kritik koşullarından biri güvenlik ve gizlilik olmaktadır. Türkiye’de genç kadınlar ve LGBTİ+'lar açısından başvuru mekanizmalarına ilişkin en ağır bariyerlerden biri, şikâyet süreçlerinin kişisel bilgileri gerçekten koruyup korumadığına dair güvensizlik olarak görünmektedir. Şikâyet sonrası failin ya da failin yakınlarının mağdura ulaşabilmesi,

tacizcinin mağdurun telefonuna veya sosyal medya hesaplarına erişebilmesi ya da kimlik bilgilerinin dolaşıma girdiği hissi; başvuruyu daha başlangıçta “tehlikeli” kılmaktadır.

Bu güvensizlik, özellikle gençler açısından aileye haber verilme ihtimaliyle daha da derinleşmektedir. Başvuru sürecinde aileye bilgi aktarılacağı ya da dolaylı biçimde durumun aile tarafından öğrenileceği korkusu; genç kadınlar ve LGBTİ+'lar için ciddi bir caydırıcı unsur oluşturmaktadır. Aile içi şiddet, baskı ya da cinsel yönelim/cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık riski bulunan durumlarda, aileye bilginin ulaşması doğrudan güvenlik tehdidi anlamına gelebilmektedir. Bu nedenle gizlilik ihlali ihtimali, yalnızca kişisel veri koruma sorunu değil; fiziksel ve psikolojik güvenlik meselesi olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu durum, Türkiye’de gençlerin hak sahibi bireyler olarak değil, çoğu zaman “korunması gereken” ve denetlenmesi gereken bir toplumsal grup olarak ele alınmasına yönelik daha geniş bir eleştiriyi de bağlantılıdır. Gençlerin özerkliği ve karar verme kapasitesi yerine, aile ve devlet merkezli bir vesayet anlayışının öne çıkması; adalete erişim süreçlerinde gençlerin iradesinin ikinci plana itilmesine yol açabilmektedir. Bu yaklaşım, özellikle genç kadınlar ve LGBTİ+'lar için başvuru mekanizmalarını daha da kırılğan hale getirmektedir.

Özellikle dijital alan, yeni bir şiddet ve gözetim düzlemi yaratmaktadır: kimlik kontrolü ve veri paylaşımının ardından sosyal medya üzerinden hedefleme, istenmeyen iletişim, taciz ve gözdağı; “devletle temas”ın kişisel hayata sızdığı bir etki üretmektedir.

Politika önerileri:

- Başvurucuların kimlik ve iletişim bilgilerinin korunması; gizlilik ihlalinin caydırıcı biçimde yaptırımlandırılması.
- Kolluk dâhil kamu görevlileri için bağımsız şikâyet–disiplin mekanizmaları; dijital taciz ve veri ihlallerine özel prosedürler.
- Güvenli, anonim ve erişilebilir danışma hatları; özellikle LGBTİ+'ların ifşa ve damgalanma riskine karşı korunaklı başvuru yolları.

4. Bilgiye Erişim Açığı, Hukuk Okuryazarlığı ve “Başvurunun Eşiği”

Şiddet gören bir genç kadının ya da LGBTİ+'ın ilk sorusu çoğu zaman “Nereye gideceğim?” olmaktadır. Türkiye’de bu sorunun yanıtı çoğu zaman açık, erişilebilir ve güvenli biçimde karşılık bulmamaktadır. Koruyucu tedbirlerin nereden talep edileceği, nasıl uygulanacağı, karar çıkmazsa ne yapılacağı, talep reddedilirse hangi itiraz yolunun olduğu, süreçte gizliliğin nasıl korunacağı gibi temel bilgiler; düzenli, anlaşılır ve hedef gruplara uygun biçimde kamu tarafından sunulmamaktadır. Bu durum, başvuruyu “hak” olmaktan çıkarıp “uzmanlık gerektiren” bir alana dönüştürmektedir.

LGBTİ+'lar açısından ise kamusal alanda tanınmış, güvenli ve erişilebilir bir destek mekanizması neredeyse bulunmamaktadır. Şiddete maruz kalan LGBTİ+'lar çoğu zaman yalnızca sınırlı kapasiteyle çalışan sivil toplum örgütlerinin dayanışma hatlarına

başvurabilmektedir. Bu eşitsizlik, adalete erişimi ciddi biçimde sınırlamakta; başvuru süreçlerini hem belirsiz hem de riskli hale getirmektedir.

Politika önerileri:

- Yaygın, anlaşılır, çok dilli ve erişilebilir bilgilendirme; genç kadınlar ve LGBTİ+'lara uygun, damgalamadan arındırılmış içerikler.
- Baroların adli yardım hizmetleri ve kamu destek mekanizmalarının görünürlüğünün artırılması; yerel düzeyde yönlendirme kapasitesi.

5. Kesişen Ayrımcılıklar: Engelli, Göçmen, Kırsalda Yaşayan, NEET ve Anadili Türkçe Olmayan Kadınlar/LGBTİ+'lar

Adalete erişim engelleri, kimlik ve statü eksenleri kesiştikçe katlanmaktadır. Engelli kadınlar için vesayet/vasilik rejimi, aileye bağımlılık, erişilebilirlik sorunları ve hizmetlere fiziksel erişim; adalete erişimi baştan kısıtlamaktadır. Göçmen genç kadınlar ve insan kaçakçılığına maruz kalanlar açısından statü belirsizliği, geri gönderilme korkusu, dil bariyerleri ve hizmetlerin ayrımcı uygulanması; başvuru mekanizmalarını fiilen işlevsizleştirebilmektedir. Kırsalda yaşayan kadınlar için mesafe, ulaşım ve yerel hizmet yokluğu; NEET kadınlar için ise ekonomik kırılganlık ve bilgi eksikliği belirleyici olmaktadır. Anadili Türkçe olmayan kadınlar ve LGBTİ+'lar için tercüme ve çok dilli hizmet sunumu eksikliği; adalet sürecinin anlaşılmasını ve takip edilmesini zorlaştırmaktadır.

Politika önerileri:

- Tercüme, erişilebilirlik ve yerinde hizmetler (gezici adli yardım/klinikler) dâhil, "tam erişim" yaklaşımının hayata geçirilmesi.
- Statü temelli korkuları azaltacak güvenli başvuru hatlarının kurulması; göçmen ve mülteci kadınlar/LGBTİ+'lar için koruyucu prosedürlerin geliştirilmesi.
- Engelli kadınların hak kapasitesini güçlendiren, bağımsız yaşamı destekleyen sosyal politika araçlarının hayata geçirilmesi.

6. Çalışma Yaşamı, Güvencesizlik ve Ayrımcılık

Genç kadınlar ve LGBTİ+'lar, ekonomik kriz ve güvencesizleşme koşullarında daha sık kayıt dışı, düşük ücretli ve sosyal güvenceden yoksun çalışmaya itilmektedir. Kayıt dışılık, hak ihlali karşısında başvuru yollarını fiilen kapatmakta; işten atılma korkusu, ispat zorlukları ve uzun yargı süreçleri "hak aramayı" yüksek maliyetli bir riske dönüştürmektedir. İşe alım süreçlerinde "evlilik/çocuk planı" gibi sorularla ayrımcılık sürmekte, şeffaf olmayan mülakatlar ve ispat yükünün mağdura kalması, işe alımda adalet aramayı neredeyse imkânsızlaştırmaktadır.

Bu tablo LGBTİ+'lar açısından daha da derinleşmektedir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılık, birçok LGBTİ+ gencin işe alım süreçlerinde doğrudan elenmesine ya da çalışma hayatında görünmez kalmaya zorlanmasına neden olmaktadır. Özellikle trans bireyler için kimlik belgeleri, dış görünüş ve toplumsal önyargılar nedeniyle işgücü piyasasına erişim ciddi biçimde sınırlanmakta; bu durum onları kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışmaya veya tamamen işgücü piyasasının dışında kalmaya itebilmektedir.

Son yıllarda yürürlüğe konan politika belgeleri de bu güvencesizleşme eğilimini derinleştirmektedir. "Aile Yılı" politikaları, Ulusal İstihdam Stratejisi ve 12. Kalkınma Planı kapsamında özellikle gençler ve kadınlar için esnek ve parçalı çalışma biçimlerinin teşvik edilmesi, güvencesizliği fiilen bir istihdam politikası haline getirmektedir. Yarı zamanlı, geçici ve düşük güvenceli çalışma modellerinin yaygınlaştırılması, kadınların bakım emeğiyle uyumlu "ikincil işgücü" olarak konumlandırılmasına yol açarken genç kadınların ekonomik bağımsızlık kurma kapasitesini de zayıflatmaktadır.

Buna ek olarak, sendikalarda örgütlenme özgürlüğünün fiilen sınırlanması ve sendikal faaliyetlere karşı uygulanan misilleme pratikleri, özellikle genç ve güvencesiz çalışanlar için kolektif hak arama yollarını daraltmaktadır. Sendikalaşma girişimlerinin işten çıkarma, baskı veya sözleşme yenilememe gibi yaptırımlarla karşılaşabilmesi, genç kadınların ve LGBTİ+'ların çalışma hayatında yaşadıkları ayrımcılık ve hak ihlallerini görünür kılmasını daha da zorlaştırmaktadır. Bu koşullar altında çalışma hayatındaki eşitsizlikler yalnızca ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda adalete erişimin önündeki yapısal bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

Politika önerileri:

- İş yerinde ayrımcılık ve taciz için hızlı, erişilebilir ve bağımsız başvuru mekanizmalarının kurulması; başvuru yapan çalışanların misilleme ve işten çıkarma riskine karşı etkin biçimde korunması.
- LGBTİ+ bireylerin istihdama erişiminde karşılaştıkları ayrımcılığa karşı açık ve bağlayıcı yasal güvencelerin geliştirilmesi.
- Kayıt dışı çalışmaya karşı etkin denetimin sağlanması, özellikle gençler ve kadınlar için güvencesiz ve esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasına karşı sosyal koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi.
- Sendikalarda örgütlenme özgürlüğünün güvence altına alınması, sendikal faaliyetlere yönelik işten çıkarma, baskı ve sözleşme yenilememe gibi misilleme uygulamalarına karşı etkili yaptırım mekanizmalarının oluşturulması.

7. Sağlık Hakkı: HPV, Kürtaj, Trans Sağlık ve Rıza İhlalleri

Sağlık hakkına erişim, adalete erişimin ayrılmaz bir parçasıdır. HPV aşısı uygulaması konusundaki belirsizlikler; cinsel sağlık eğitiminin müfredatta yer almaması; kürtajın kâğıt üzerinde yasal olmasına rağmen kamu hastanelerinde fiilen erişilemez hale gelmesi, özellikle

yoksul genç kadınları güvensiz yöntemlere iterek yaşam hakkı açısından ciddi riskler yaratmaktadır. Trans bireyler açısından ise sağlık hizmetlerine erişim çok daha kırılgan bir zeminde ilerlemektedir.

Cinsiyet uyum sürecinde kullanılan hormonlara ve ergenlik baskılayıcı ilaçlara erişim zaten sınırlıyken 2025 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından bu ilaçların 21 yaş altındaki kişiler için reçete edilmesine ve bu kapsamda rapor düzenlenmesine engel getirilmiştir. Bu düzenleme, genç transların sağlık hizmetlerine erişimini daha da kısıtlamakta, gerekli tıbbi desteği fiilen erişilemez hale getirerek sağlık hakkını ve hukuki tanınmayı gençler açısından giderek daha ulaşılmaz bir alana dönüştürmektedir.

Politika önerileri:

- HPV aşısının ücretsiz/erişilebilir hale getirilmesi; kürtaj hizmetlerine fiili erişimin güvenceye alınması.
- Trans sağlık hizmetlerinin ayrımcılıktan arındırılması; TMK 40 süreçlerinde maliyet/zaman bariyerlerinin azaltılması.
- Rıza ihlallerine karşı etkin başvuru ve soruşturma standartlarının güçlendirilmesi.

8. Eğitim ve Yurtlar: KYK Rejimi, CİTÖK'lerin Zayıflatılması ve Denetim Kültürü

KYK yurtlarında genç kadınların giriş-çıkış saatlerinin daha sıkı denetlenmesi, eşitlik ilkesine aykırı biçimde kadınları kamusal alanda sürekli bir "denetim nesnesi" haline getirmektedir. Geç girişlerin ya da yurda dönmemenin ailelere bildirilmesi gibi uygulamalar, özellikle kadın yurtlarında yaygın biçimde uygulanmakta, yetişkin öğrencilerin özel hayatına ve özerkliğine doğrudan müdahale etmektedir. Bu denetim kültürü, özel hayatın gizliliği, seyahat özgürlüğü ve eğitim hakkı açısından zincirleme etkiler üretmektedir. LGBTİ+ öğrenciler için ise yurtların güvenli olmaması, ifşa ve ayrımcılık riski ile etkisiz şikâyet mekanizmaları; eğitim hayatını doğrudan kesintiye uğratabilmektedir.

Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki kurumsal çerçevenin zayıflatılması da bu tabloyu derinleştirmektedir. YÖK'ün 2015'te yayınladığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi'nin 2019'da kaldırılması ve mevcut kadın çalışmaları programlarının işlevsizleştirilmesi, üniversitelerde bu alandaki akademik ve kurumsal kapasiteyi daraltmıştır. Buna paralel olarak yeni açılan bazı programların "Kadın ve Aile Çalışmaları" başlığı altında yapılandırılması, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin yerini daha dar ve normatif bir çerçevenin almasına yol açmaktadır.

Öte yandan üniversitelerde Cinsel Tacizi ve Saldırığı Önleme Kurulları (CİTÖK) birçok yerde ya kurulmamış, ya da kurumsal olarak pasifize edilmiştir. Bağımsız, erişilebilir ve güvenilir başvuru mekanizmalarının zayıflaması, cinsel taciz ve saldırı vakalarının görünür kılınmasını ve etkin şekilde ele alınmasını zorlaştırmaktadır. Buna ek olarak kadın ve LGBTİ+ öğrenci

topluluklarına yönelik sistematik idari baskılar, etkinlik yasakları ve kulüp kapatmaları, üniversite kampüslerinde dayanışma ağlarını ve hak savunuculuğunu da zayıflatmaktadır.¹ CİTÖK mekanizmalarının işlevsizleşmesi ile öğrenci topluluklarının baskı altına alınması birlikte düşünüldüğünde, cinsel taciz ve şiddetle mücadele kurumsal bir zeminden yoksun kalmakta; bu durum da başvuru yapmanın eşiğini yükseltmektedir.

Politika önerileri:

- Yurt ve kampüslerde cinsiyet eşitliği standartlarının geliştirilmesi, bağımsız şikâyet/koruma mekanizmalarının kurulması.
- Üniversitelerde CİTÖK'lerin kurulması ve güçlendirilmesi; işlevsel, bağımsız ve hesap verebilir yapıların hayata geçirilmesi.
- Kadın ve LGBTİ+ öğrenci kulüplerinin örgütlenme özgürlüğünün güvence altına alınması; kulüp kapatmaları, etkinlik yasakları ve idari baskılara son verilmesi.

9. Aile Yılı Politikaları: Aile Merkezli Rejim, Anti-LGBTİ+ Propaganda ve Hak Erozyonu

2024 yılında "Aileyi Güçlendirme Vizyon Belgesi ve Eylem Planı"nın yayınlanmasının ardından 2025 yılı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Aile Yılı ilan edilmiş, daha sonra 2026-2035 dönemi Aile ve Nüfus On Yılı olarak adlandırılmıştır.

"Aile Yılı" kapsamında geliştirilen politikalar ve kampanyalar, Türkiye'de adalete erişim tartışmasını yalnızca "sosyal politika" değil, haklar rejiminin yeniden tanımlanması bağlamında ele almayı gerektirmektedir.² Aile merkezli yaklaşım; kadınların ve LGBTİ+'ların birey olarak hak sahipliğini geri plana iten, "makbul vatandaşlık" sınırlarını heteronormatif aile üzerinden çizen bir ideolojik çerçeve üretmektedir. Bu çerçevenin pratik sonuçları şu şekilde görünmektedir:

- LGBTİ+ karşıtlığının devlet destekli propaganda unsuru haline gelmesi; damgalama, hedef gösterme ve nefret iklimini büyütmede, kolluk ve yargı pratiklerini etkileyerek başvuruyu caydırmaktadır.

¹ 2025 yılında Uludağ Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Topluluğu, Hacettepe Üniversitesi Queer Deer LGBTİ+ Öğrenci Topluluğu kapatılmıştır.

bkz. ÜniKuir (2026). *Üniversitelerde LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri 2025 Yılı Raporu*.

<https://www.unikuirderneği.org/public/library/attachments/universitelerde-lgbti-lara-yonelik-hak-ihlalleri-ve-ayrimcilik-2025-raporu-yayinda-03-02-2026.pdf>

² Aile Yılı politikalarına ilişkin GoFor'un değerlendirme ve eleştirileri için bkz. GoFor (2024). *Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028 Hakkında Tutum Belgesi*.

<https://go-for.org/wp-content/uploads/2024/10/Ailenin-Korunmasi-ve-Guclendirilmesi-Vizyon-Belgesi-ve-Eylem-Planı-2024-2028-Hakkında-Tutum-Belgesi-1.pdf>

GoFor (2025). *LGBTİ+ Karşıtı Politikalar Hakkında Tutum Belgesi*.

<https://go-for.org/wp-content/uploads/2025/06/LGBTI-Karsiti-Politikalar-Hakkında-Tutum-Belgesi.pdf>

- Kadınların bakım emeğine indirgenmesi; “kadının asli görevi” söylemi kadın istihdamını zayıflatmakta, ekonomik bağımsızlığı aşındırmakta ve şiddet karşısında ayrılma/başvuru kapasitesini düşürmektedir.
- “Aileyi koruma” gerekçesiyle şiddetin görünmezleşmesi; şikâyetten vazgeçirme ve barıştırma pratikleri adalete erişimin eşliğini yükseltmektedir.

Bununla birlikte, belirli aralıklarla kamuoyu gündemine gelen LGBTİ+ karşıtı yasa tasarısı taslakları da bu ideolojik yönelimin hukuki zemine taşınma ihtimalini göstermektedir. Bu taslaklar, LGBTİ+ kimliklerin ve hak savunuculuğunun kriminalize edilmesi, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün sınırlandırılması ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin kamusal politikalardan dışlanması yönünde ciddi endişeler yaratmaktadır.

Politika önerileri:

- Aile merkezli politikaların, kadınların ve LGBTİ+'ların bireysel haklarını aşındıracak biçimde kullanılmasının engellenmesi; kamu kampanyalarında ayrımcılık karşıtı standartların benimsenmesi.
- Anti-LGBTİ+ propaganda ve hedef göstermeye karşı etkili yaptırımların uygulanması; nefret suçlarında etkin soruşturmanın sağlanması.
- Kadınların ekonomik bağımsızlığını ve bakım yükünün yeniden dağıtımını güçlendiren sosyal politika setinin hayata geçirilmesi.

10. Yerel Yönetimler, Kent Güvenliği ve Yapısal Şiddet

Yetersiz aydınlatma, toplu taşımanın kadınların ihtiyaçlarına göre düzenlenmemesi, kamusal mekânların erkek egemen kullanımı, gece vardiyası gibi koşullarda güvensizlik, kadınların kamusal alandan çekilmesine ve sosyal haklara erişimin azalmasına yol açmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin zayıflığı ve kayyum atanan belediyelerde kadın ve gençlik birimlerinin hedef alınması; yerel düzeyde eşitlik altyapısını aşındırmaktadır.

Politika önerileri:

- Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin geliştirilmesi; güvenli kamusal alan tasarımının yaygınlaştırılması; genç kadın ve LGBTİ+'ların yerel karar süreçlerine katılımının artırılması.
- Kayyum uygulamalarının eşitlik mekanizmalarına etkisinin izlenmesi ve giderilmesi.

11. Sivil Alan, Fonlar ve Örgütlenme Özgürlüğü

Sivil toplum alanının daraltılması, dernek kapatmaları, idari denetimlerin baskı aracına dönüşmesi ve fon mekanizmalarının siyasallaşması, kadınların ve LGBTİ+'ların adalete erişiminde kritik rol oynayan bağımsız destek ağlarını zayıflatmaktadır. Hak temelli örgütler yalnızca savunuculuk yürütmekte, aynı zamanda hukuki danışmanlık, yönlendirme, kriz

desteği ve izleme faaliyetleriyle adalete erişimin fiili altyapısını oluşturmaktadır. Bu alanın daralması, doğrudan başvuru mekanizmalarının zayıflaması anlamına gelmektedir.

Son yıllarda özellikle gençlik ve kadın alanında, iktidar partisiyle yakın ilişkili hükümet bağlantılı sivil toplum kuruluşlarının (GONGO'ların) güçlendirildiği gözlemlenmektedir. Kamu kaynaklarının ve proje fonlarının ağırlıklı olarak bu yapılara aktarılması, hak temelli, eleştirel ve bağımsız örgütlerin kamusal kaynaklara erişimini sınırlamaktadır. Bu durum, politika üretim süreçlerinde çoğulculuğu zayıflatmakta ve kadınlar ile gençler adına konuşma yetkisinin dar bir ideolojik çerçeveye hapsedilmesine yol açmaktadır.

Demokratik ve hak temelli gençlik ve kadın örgütleri ise artan kamu denetimi, idari baskılar, mali incelemeler, hedef gösterme kampanyaları ve zaman zaman doğrudan kamu görevlilerinden gelen tehditlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu baskı ortamı, örgütlenme özgürlüğünü fiilen sınırlamakta, özellikle genç kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin sürdürülebilirliğini kırılgan hale getirmektedir.

Politika önerileri:

- Örgütlenme özgürlüğünün güvenceye alınması; bağımsız kadın ve LGBTİ+ örgütlerine esnek/öngörülebilir fon mekanizmalarının oluşturulması.
- Sivil alana dönük baskılara karşı etkili ulusal ve uluslararası izlemenin güçlendirilmesi.

12. Barış Süreci, Geçiş Dönemi Adaleti ve Kadınların Katılımı

Çatışma dönemlerinde kadınlara karşı işlenen suçlar, cezasızlık ve toplumsal travma, barış gündeminin toplumsal cinsiyet perspektifi olmadan ele alınmasının ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Türkiye'de geçmiş ihlallerin önemli bir kısmı etkili soruşturma ve hesap verebilirlik mekanizmalarına konu olmamış, hakikatle yüzleşme ve onarıcı adalet süreçleri kurumsallaşamamıştır. Bu durum, özellikle genç kadınlar ve LGBTİ+'lar açısından adalet sistemine duyulan güvensizliği derinleştirmektedir.

Bu bağlamda, Kürt gençlerin yaşadığı etnik temelli ayrımcılık da adalete erişim tartışmasının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Güvenlikçi politikaların yoğun uygulandığı bölgelerde büyüyen gençler açısından kollukla temas ve yargı süreçleri çoğu zaman eşit yurttaşlık deneyimi üretmemekte, kimlik temelli önyargı ve orantısız müdahale iddiaları kurumsal güveni zayıflatmaktadır. Kürt genç kadınlar ise hem etnik kimlikleri hem de toplumsal cinsiyetleri nedeniyle çoklu ayrımcılığa maruz kalabilmektedir. Bu durum; şüpheli genç kadın ölümleri, kolluk kuvvetlerinin de dahil olduğu flört şiddeti vakaları ve madde kullanım bozukluklarının artışı gibi farklı risk alanlarında daha görünür hale gelmektedir. Yapısal ayrımcılık, yoksulluk ve güvenlikçi politikaların etkisiyle bu sorunlar çoğu zaman yeterince araştırılmamakta ve etkili koruma mekanizmaları geliştirilememektedir.

GoFor'un barış ve demokrasi değerlendirmelerinde de vurgulandığı üzere barış yalnızca çatışmasızlık anlamına gelmemekte, demokratikleşme, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün güvence altına alınması ve cezasızlıkla mücadeleyi içermektedir.³ Güvenlikçi yaklaşımın sürmesi, hak taleplerinin bastırılması ve sivil alanın daraltılması riskini beraberinde getirmektedir.

Sürdürülebilir bir barış için kadınların ve gençlerin karar alma süreçlerine etkin katılımı, geçmiş ihlallerin bağımsız biçimde soruşturulması ve sivil toplumun güvenli biçimde sürece dâhil edilmesi temel gereklilikler olarak ortaya çıkmaktadır.

Politika önerileri:

- Barış süreçlerinde kadınların ve LGBTİ+'ların katılımının sağlanması, cinsiyet temelli suçlarda hesap verebilirliğin güçlendirilmesi ve onarıcı mekanizmaların geliştirilmesi. Bağımsız belgeleme, izleme ve tazminat programlarının hayata geçirilmesi.

³ Bkz. GoFor (2026). *GoFor TBMM Milli Dayanışma, Kardeşlik ve Demokrasi Komisyonu Konuşması*. <https://go-for.org/wp-content/uploads/2025/10/GoFor-Komisyon-Konusmasi.pdf>

